

Kakapipi-juffen en Brugfiguren in Gent

Samen met Childcare International organiseerde Sociaal Werk Nederland weer een studiereis naar peuteropvang buiten Nederland. Dit jaar werd het Gent, die mooie oude Vlaamse stad met een hart voor jonge kinderen en hun ouders. We waren met een groep van 20 mensen uit heel Nederland: managers uit de kinderopvang, medewerkers van het ministerie van OCW, het NJI, Sardes en gemeenten. Een bont gezelschap dat nieuwsgierig was naar hoe ze in Gent vorm en inhoud geven aan de kinderopvang.

Kinderopvang in het sociaal domein

Onze hamvraag was: is de kinderopvang in Gent een onderdeel van het sociaal domein? Om daar zicht op te krijgen gingen we op bezoek bij kinderopvangorganisaties. Gezien de grootte splitsten we de groep daarvoor in twee.

Mijn subgroep bezocht [Tierlantuin](#) en [De Palmboom](#), twee kinderopvangcentra midden in de Brugse Poort, een sterk multiculturele buurt in Gent waar ook veel vluchtelinggezinnen en Roma's wonen. Beide centra vallen onder de gemeentelijke kinderopvangdienst en staan open voor werkende en niet-werkende ouders en hun kinderen van 0 tot 2,5/3 jaar. Zodra ze 2,5/3 zijn gaan kinderen in België doorgaans naar de kleuterschool.

Ouders kunnen hun kindje de hele dag naar de opvang brengen en ook weer ophalen. Men wil namelijk een sociaal centrum zijn in deze wijk, zodat ouders zich er thuis voelen, elkaar leren kennen en meedoen met het centrum. Het kindercentrum organiseert ook activiteiten in de wijk en is daardoor heel zichtbaar, juist om in contact te komen met ouders die hun kindje nog niet naar de kinderopvang brengen. Een maal per maand nodigt het centrum eenzame ouders uit de buurt uit om soep op het centrum te komen eten.

Moedertaal als hefboom voor de Nederlandse taal

In de groepen spreken de leidsters vaak verschillende talen; het uitgangspunt is dat je probeert vanuit de moedertaal van ouder en kind te komen tot gesprekken in het Nederlands. De moedertaal is dan een hefboom voor het aanleren van de Nederlandse taal.

Aan de muur hangen ook woordenlijsten in verschillende talen, zodat leidsters, ouders en kinderen elkaar kunnen verstaan. Dat schept vertrouwen en een band. Het doel is vooral om een familiale sfeer te creëren, zodat ouders er graag komen en meedoen.

Op de groep werkt een leidster met maximaal acht kinderen en zestien kinderen bij twee leidsters. Opvallend in de groepsruimten van de Tierlantuin is dat er minder wordt gewerkt met de speelhoekjes zoals we die in Nederland kennen. Kinderen kruipen rond en

de leidsters volgen hen. Buiten is een grote speelruimte met gras, veel bosschages en een stacaravan waar leidsters met de kinderen boekjes kunnen lezen, in een huiselijke sfeer.

Er wordt altijd een warme maaltijd verzorgd. Behalve het eten en de slaapmomenten is er geen vast programma; anders dan in Nederland, waar veel gewerkt wordt met bijvoorbeeld Piramide of Uk & Puk. Ze hantieren naar eigen zeggen een holistische kijk op de ontwikkeling kinderen en gebruiken geen vaste schema's of kaders waaraan we aftoetsen en dan 'remediëren'. Volgens het is dat de kracht van de Gentse 'way of working', en is dat helemaal in lijn met onderzoek en waar Europa (met zijn EQF) ook naartoe wil.

Voor de leidsters geldt vooral dat zij er zijn voor de ouders, hun kind, hun collega's en de buurt. Ze bespreken de ontwikkelingen van kinderen jaarlijks met de ouders of vaker indien daarvoor aanleiding is. Ze gaan in hun handelen steeds uit van de principes van welbevinden én betrokkenheid van het kind. De leidsters volgen het kind en reageren daarop. Ze kijken wat kinderen bezig houdt en stemmen daar hun activiteiten op af. Als kin-

deren zelf met iets komen, gaan zij daar op in.

De ouders kunnen ook boekjes lenen en meehelpen bij speciale activiteiten en feesten. Voor ouders is de inloop erg belangrijk, en dat zij gewoon een "kopke koffie" kunnen komen drinken. Die ouderactiviteiten komen voort uit de ervaring dat migrantenouders vaak nog wantrouwig zijn tegenover de kinderopvang. Soms zie je ouders buiten vanuit de bosjes nog naar hun kinderen gluren als die in de kinderopvang zijn, vertelde een leidster.

In de wijk rond de Tierlantuin wonen veel eenoudergezinnen en er zijn veel verhuisbewegingen. Ook dat maakt de inloopfunctie belangrijk. Samen met de buurtteams vormt de kinderopvang "a village to raise a child". Het centrum werkt intensief samen met andere zorg partners zoals het buurtteam en het jeugdwerk.

700 pedagogisch medewerkers in dienst van de stad

Zodra de peuters 2,5 of 3 jaar zijn gaan ze naar de kleuterschool (2,5 tot 6 jaar). Niet allemaal trouwens, want de leerplicht is pas vanaf 5 jaar. Voor de kleutergroepen van de gemeentelijke scholen is er de STIBO (stedelijke initiatieven buitenschoolse opvang),. Die biedt voorschoolse, tussentijdse en naschoolse opvang aan, en bovendien vakantieopvang voor alle kinderen. Hiervoor betalen ouders een inkomensafhankelijke ouderbijdrage.

Het beleid van de stad Gent is indrukwekkend als het gaat om het realiseren van kinderopvang in de stad. De gemeente runt zelf zo'n 70 kinderopvangcentra en buitenschoolse opvangvoorzieningen. Zo'n 700 pedagogisch medewerkers en managers en pedagogisch coaches zijn in dienst van de gemeente.

De kindcentra van Stad Gent vind je ook in de kansarme buurten rond het stadscentrum. Er wordt steeds gestreefd naar een 'sociale mix' die representatief is voor de buurt waarin ze gelegen zijn. Ze bedienen zo ook ouders met lage inkomens, waaronder eenoudergezinnen, inburgeraars en Roma's. Daarbij staat de inclusieve samenleving centraal en daarin neemt de gemeente de regie. Elke Decruynaere, [een van de Schepenen van Gent](#), heeft alle jeugddossiers in haar portefeuille. Dat maakt het sturen een stuk eenvoudiger. Al vanaf de jaren zeventig heeft de gemeente de kinderopvang en het onderwijs geïntegreerd

De stad Gent is organisator van onderwijs en kinderopvang, maar Vlaanderen zorgt voor het geld. De Stad kan zo extra accenten leggen waar nodig, zoals brugfiguren en het aanbod buitenschoolse opvang.

Van de 260.000 inwoners is circa 30% van allochtone afkomst. Ouders betalen een inkomensafhankelijke ouderbijdrage, die loopt van € 1,50 per dag tot € 27,50 per dag voor de hoogste inkomens. Maar er zijn allerlei regelingen voor de kwetsbaarste ouders. Het [subsidiestelsel van Kind en Gezin](#) dat uit 3 stappen bestaat. Uit mijn hoofd zeg ik:

Stap 1: basissubsidie

Stap 2: basis + supplement als het opvangcentrum inkomensgerelateerde tarieven hanteert

Stap 3: + extra subsidie als het centrum naast inkomensgerelateerde tarieven extra inspanning levert voor sociale inclusie

+ extra subsidie als het centrum kinderen met specifieke behoeften opneemt

+ extra als je flexibele openingsuren hanteert

Zo investeert het stadsbestuur in de wijken waar de nood het hoogst is.

Centraal inschrijfpunt voor de kinderopvang (KOP)

Dat Gent het stevig aanpakt blijkt ook uit het feit dat ze een centraal kinderopvangpunt hebben ingericht voor alle kinderopvangplaatsen. Ouders schrijven zich hier in en geven hun voorkeuren op; de gemeente kijkt dan waar plek is. Ze streven daarbij naar een goede sociale mix en een afspiegeling van de bevolking van de wijk. Zo wordt voorkomen dat de hoogopgeleide ouders zich vroeg inschrijven voor kinderopvang en alle plaatsen in de centra gaan bezetten. De ervaring van de gemeente Gent is dat ouders uit de kansarme groepen zich laat of niet aanmelden voor de kinderopvang. Het is dus belangrijk voor hen plaatsen te reserveren.

De norm is 1 leidster op 8 kindjes tussen 0 en 2,5/3 jaar.

87% van de organisaties die zich hebben aangesloten bij het KinderOpvangPunt krijgen subsidie op de ouderbijdrage. Ruim 50% van alle ouders die een kindplaats in de kinderopvang willen hebben, krijgt een plaats. Wachtlijsten zijn er overal. De gemeente voert daarbij een voorrangbeleid voor de kwetsbaarste kinderen, zoals die van tienermoeders en Roma's, maar er is nog een groot tekort aan kindplaatsen in de stad. In urgente gevallen zoeken ze een creatieve oplossing, vertelde Hans van De Palmboom ons.

Brugfiguren

Gent heeft ook "brugfiguren" aangesteld. Dat zijn onafhankelijke sociaalpedagogische werkers die in dienst zijn van de gemeente en die tot taak hebben ouders, kinderopvang en scholen te ondersteunen. Zij werken outreachend en elke school met achterstandskinderen heeft zo'n brugfiguur. Deze persoon werkt op de school maar heeft een onafhankelijke positie en valt dus ook niet onder de schooldirecteur. Zij winnen het vertrouwen van de ouders, versterken hen bij het opvoeden en zorgen voor goede verbindingen met andere partners in de hulpverlening en gemeentelijke instanties. Zij leiden kinderen en gezinnen toe naar voorzieningen in de buurt. Misschien laat deze brugfiguur zich een beetje vergelijken met onze schoolmaatschappelijk werkers.

80% van alle kinderopvangaanbieders in Gent is aangesloten bij het KinderOpvang Punt. De particuliere kinderopvang die hier geen gebruik van maakt, bepaalt zelf de ouderprijs en die ligt vaak boven die € 27,50 per dag. Er zijn ook veel "onthaalmoeders" in Gent, oftewel gastouders.

De gemeente heeft goed gezien dat marktwerking in de arme wijken niet werkt, die zijn niet interessant voor commerciële aanbieders. Daarom heeft de gemeente zelf ingegrepen. De afdeling kinderopvang is zelfs de grootste afdeling van het gemeentelijke apparaat. En vanuit de kinderopvang wordt nauw samengewerkt met de buurt en de organisaties die actief zijn in de omgeving van de kinderopvanglocaties. De kinderopvang is zelf

ook actief in de wijk, met tal van ontmoetingsactiviteiten, zoals picknicks en koffietafels voor moeders en vaders.

Toch zijn er nog steeds kinderen die onzichtbaar blijven voor de kinderopvang, terwijl juist die kinderen dat vaak hard nodig hebben. Het [KOALA-project](#) opgezet (Kind- en Ouderactiviteiten voor Lokale Armoedebestrijding). Daarmee wil men ouders met warme hand naar de kinderopvang leiden, want onbekendheid en angst voor bureaucratie en financiële regelingen weerhouden die ouders er vaak van hun kind te brengen.

In alle kinderopvangvoorzieningen waar wij waren uitgenodigd is het de gewoonste zaak van de wereld dat ouders vrij kunnen binnenlopen, een kopje koffie drinken en zondig meehelpen met een activiteit. Ouders kunnen ook de hele dag even binnenkomen om te kijken hoe het met hun kindje gaat of om andere ouders te spreken. Juist die laagdrempeligheid is echt anders dan in Nederland.

Familiedagen vieren

Overall zie je ook wereldkaarten hangen met vlaggetjes in de landen waar de kinderen vandaan komen. En elke kinderopvang heeft een familiewand met foto's van de kinderen zelf en hun familie. Zij zetten juist ook in op de families, en bijvoorbeeld niet op het vieren van Vaderdag of Moederdag, omdat kinderen vaak opgroeien in een eenoudergezin. En wat in alle kinderopvang van de gemeente terugkomt is dat het pedagogisch welbevinden op de eerste plaats komt. Pas als het kind zich goed en veilig voelt, kan het leren en spelen. En dat zie je ook terug in feit dat er weinig gestructureerde programma's zijn. Hun werkwijze is: uitgaan van het kind; het kind letterlijk volgen in zijn bewegingen en daarop als leidster reageren.

Pedagogisch kader vanuit de stad Gent

Natuurlijk ligt er wel een pedagogisch kader vanuit de stad. En de stad heeft nieuwe aanvullende eisen gesteld aan startende pedagogisch medewerkers. Zij volgen bij aanstelling eerst een soort traineeship van 6 maanden; pas daarna kunnen ze worden aangenomen. In die tijd krijgen ze verschillende trainingen en begeleiding vanuit de organisatie en de locatie. En telkens leren zij hoe je dat begrip van welbevinden moet invullen in het contact met het kind.

De gemeente investeert ook veel in de kinderopvang en de buitenschoolse opvang van kinderen die naar de kleuterschool gaan. Want dan komen ze ineens in een klas van 24 leerlingen en één leerkracht. Dat is best zwaar voor zowel de kinderen als de leerkracht. Het liefst ziet de gemeente een geïntegreerd systeem van pedagogisch medewerkers uit de BSO in samenwerking met de leerkrachten van de kleuterschool. Dat gebeurt ook wel. Maar vanuit de school wordt deze kracht toch vaak gezien als een "kakapiepiejuf" die vooral wordt ingezet als kinderen het in hun broek hebben gedaan. Een gemiste kans, terwijl de gemeente deze medewerkers wel betaalt, ook tijdens 'kindvrije' uren.

De andere helft van het reisgezelschap bezocht nog een project waar de niet-werkende ouders worden gestimuleerd een baan te vinden of een opleiding te gaan volgen. Juist door hen kinderopvang aan te bieden en hen tegelijkertijd in het centrum te helpen met het vinden van een baan. Met recht kun je zeggen dat Gent de kinderopvang ziet als een sociaal centrum, voor alle burgers en zo veel kansen creëert voor kinderen en hun ouders. Dus ja: in Gent is kinderopvang een onderdeel van het sociaal domein, zeker en vast.

Ernst Radius

senior adviseur Sociaal Werk Nederland

Voor de volledigheid hieronder de uitgangspunten van de gemeente Gent voor kinderopvang

Central registration system with priority for:

- 1.nearby families (min 50% - up to 70%)
- 2.low-income, low educated and migrant families, single parents (min 30%)
- 3.parents in training (for employment, integration, Dutch as second language) (1 per age group)
- 4.families in crisis situations = temporary places, for up to 3 months (1 per age group)

Uitgangspunten kinderopvang

We work towards childcare which

- is available, accessible and affordable
- respects and values diversity
- is inclusive
- is ecological
- is part of the local community
- respects the family education
- encourages participation of children, parents & teams
- invests in systemic quality